

**“ТӨРӨӨС ТӨМӨР ЗАМЫН ТАЛААР БАРИМТЛАХ БОДЛОГО”-ЫН
ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ХАНГАХ ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ****Нэг. Тогтоолын төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага****1.1 Хуульзүйн үндэслэл**

“Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хууль, нийслэлийн дунд хугацааны хөгжлийн бодлогод нийцүүлэн томоохон бүтээн байгуулалтыг санхүүжүүлэх, олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлж, гадаад зээл тусламжийн төслүүдийг хугацаанд нь дуусгаж ашиглалтад оруулах, төслүүдийн үр ашиг, гүйцэтгэлийг хангах зорилгоор гадаад зээл тусламжийн төслүүдийг эрэмбэлж, ач холбогдол нь улс орны эдийн засагт эерэгээр нөлөөлөх төслүүдийн ашиглалтыг ирэх дөрвөн жилд бүрэн хэрэгжүүлэх хүрээнд Төмөр замын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэг, Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын 4.1.2 заалтыг тус тус үндэслэн Төмөр замын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1, 9 дүгээр зүйлийн 9.1 дэх хэсэг, Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын 4.1.2 заалтыг тус тус үндэслэн боловсруулсан болно.

1.2 Практик шаардлага

“Алсын хараа-2050” Монгол улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Нийслэл Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөний түгжрэлийг бууруулах, гэр хорооллыг орон сууцжуулах тухай хууль, нийслэлийн дунд хугацааны хөгжлийн бодлогод нийцүүлэн томоохон бүтээн байгуулалтыг санхүүжүүлэх, олон улсын гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлж, гадаад зээл тусламжийн төслүүдийг хугацаанд нь дуусгаж ашиглалтад оруулах, төслүүдийн үр ашиг, гүйцэтгэлийг хангах зорилгоор гадаад зээл тусламжийн төслүүдийг эрэмбэлж, ач холбогдол нь улс орны эдийн засагт эерэгээр нөлөөлөх төслүүдийн ашиглалтыг ирэх дөрвөн жилд бүрэн хэрэгжүүлэх хүрээнд “ХУРДАЙ ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨХ ЗОРИГ” Хамтарсан Засгийн газрын гэрээ, хамтын ажиллагааны зарчим, хүрээ, тэргүүлэх чиглэл, хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг тодорхойлсон. Уг гэрээнд үндэслэн Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг боловсруулж, Монгол Улсын хөгжлийн тулгамдсан асуудал, сорилтыг шийдвэрлэх, эдийн засгийн суурийг тэлэх эрчим хүч, дэд бүтэц, аж үйлдвэржилтийн томоохон төслүүдийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх шаардлага бий боллоо.

Монгол улсын эдийн засгийн бүтэц нь уул уурхайгаас хамааралтай хэвээр байгаа бөгөөд энэ байдал ойрын жилүүдэд өөрчлөгдөхгүй юм. Эдийн засгаа солонгоруулахын тулд бусад салбарт оруулах хөрөнгө оруулалт чухал юм. Ийм боломжийг Монгол улсын экспортын бүтээгдэхүүнийг бага зардлаар уул уурхайн бүтээгдэхүүний үнэ өндөр байгаа энэ цаг хугацаанд хийх ёстой. Иймээс төмөр замын шинэ шугам баригдаж ашиглалтад орсноор төмөр замын тээврийн өндөр үр ашигтай, алдагдалгүй систем бүрдэж эдийн засагт чухал нөлөө үзүүлэхийн хамт дамжин өнгөрөх тээвэр илүү хөгжих ажлын байр шинээр нэмэгдэх нөхцөл бүрдэх юм.

Монгол улсын стратегийн ач холбогдол бүхий нүүрс болон бусад ашигт малтмалын ордууд ашиглалтад орсноор экспортод гаргах бүтээгдэхүүний хэмжээ жилд дунджаар өнөөдөр ашиглаж буйгаас 3.5 дахин нэмэгдэх тойм тооцоо байна.

Уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспортыг нэмэгдүүлэхийн тулд төмөр замын тээн нэвтрүүлэх хүчин чадлыг дээшлүүлж, уул уурхайн бүтээгдэхүүн, дамжин өнгөрүүлэх ачаа тээвэр болон экспорт, импортын ачаа эргэлтийг үр дүнтэй хангах тээвэрлэлтийн оновчтой зохион байгуулалт бүхий төмөр замын дотоодын нэгдсэн сүлжээтэй болох асуудал тулгараад байгаа билээ.

Далайд гарцгүй Монгол Улсын хувьд хөрш орнууддаа, цаашлаад тэдгээрээр дамжин далайд хүрч гуравдагч улсуудад бараа, бүтээгдэхүүнээ ашигтай нөхцөлөөр экспортлохын тулд зөвхөн төмөр замын дотоодын оновчтой зохион байгуулалт бүхий нэгдсэн сүлжээтэй болохоос гадна төмөр замаар хөрш улсуудын нутгаар дамжин өнгөрөх төмөр замын бүтээн байгуулалтын дүнд ОХУ болон БНХАУ-ын төмөр замуудтай холбогдох шинэ гарц нээгдэнэ.

“Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-д бүтээгдэхүүн нь экспортод шууд тээвэрлэгдэх ашигт малтмалын ордоос хилийн боомт хүрэх ачаа тээвэрлэлтийн зориулалттай төмөр замын шугамын царигийн өргөнийг Засгийн газар Улсын Их Хуралд танилцуулж шийдвэрлүүлэхээр заасан байдаг.

Хоёр. Тогтоолын төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

“Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл нь 2 зүйлтэй байх бөгөөд төсөлд дараах асуудлыг тусгасан болно. Үүнд:

1 дүгээр зүйлд: Экспортод шууд тээвэрлэгдэх ашигт малтмалын ордоос хилийн боомт хүрэх ачаа тээврийн зориулалттай төмөр замын шугамын цариг нь импортлогч оронд тавигдсан царигтай тохирч байхаар;

2 дугаар зүйлд: “Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавих талаар тус тус тусгасан.

Гурав. Тогтоолын төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

“Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл батлагдсанаар дараах нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн эерэг үр дагавар үүснэ гэж үзэж байна:

1. Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг боловсруулж, Монгол Улсын хөгжлийн тулгамдсан асуудал, сорилтыг шийдвэрлэх, эдийн засгийн суурийг тэлэх эрчим хүч, дэд бүтэц, аж үйлдвэржилтийн томоохон төслүүдийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх боломж нээгдэх юм.
2. Монгол Улс, ОХУ болон БНХАУ-ын төмөр замын салбарын хамтын ажиллагаа эрчимжиж уул уурхайн бүтээгдэхүүний тээвэрлэлт, тээвэрлэлтийн зардал, хугацаа хэмнэгдэж, уул уурхайн бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадварыг нэмэгдүүлнэ. Уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспорт тогтвортой өсөн нэмэгдсэнээр төсвийн орлого тогтворжиж, эдийн засагт эерэг үр дагавар үзүүлнэ.
3. Дээрх төмөр замын шинэ шугам баригдаж ашиглалтад орсноор төмөр замын тээврийн өндөр үр ашигтай, алдагдалгүй систем бүрдэж эдийн засагт чухал нөлөө үзүүлэхийн хамт дамжин өнгөрөх тээвэр илүү хөгжих нөхцөл бүрдэнэ.
4. Тус төмөр замын бүтцийг дагасан хот, суурин, боловсруулах үйлдвэрүүд бий болох, жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэх боломж бүрдэн ажлын байр шинээр нэмэгдэж, хүн амын амьжиргааны түвшин дээшилж, амьдрах орчин, нөхцөл сайжирснаар төв рүү чиглэсэн хүн амын нүүдэл саарна.
5. Далайд гарцгүй манай улсын гадаад худалдаа, хамтын ажиллагаа өргөжиж, уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг хөрш орнууд болон гуравдагч орнуудад экспортлох боломж бүрдэнэ.
6. Алдагдсан боломжоо нөхөх шийдэл бий болно. Манай улсын уул уурхайн экспортын хамгийн голлох бүтээгдэхүүн болох коксжих нүүрс, зэсийн 50 орчим хувийг Тавантолгой - Гашуунсухайтын боомт дангаараа гаргадаг. Хэрэв элдэв улс төргүйгээр 2013 онд төмөр зам тавьсан бол өдгөө нийт 375 сая тонн эрдэс бүтээгдэхүүн экспортолж хамгийн багаар бодоход 80 их наяд төгрөгийн орлого олж Монгол улсын эдийн засаг хоёроос гурав дахин томрох, аж ахуй нэгжүүд, ажлын байр нэмэгдэх, ядуурал огцом буурах, Ковидын хүндрэлийг элдэв дарамтгүйгээр даван туулах, Монгол улсын Засгийн газрын өрийг 20 орчим хувьд барих боломж алдагджээ.

Дөрөв. Тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэх зорилгоор цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн талаарх санал

“Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон холбогдох хуулиуд, Улсын Их Хурлын холбогдох тогтоолуудтай нийцсэн болно. Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Монгол Улсын хуулиуд болон Улсын Их хурлын тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт орохгүй болно.